BENDROSIO PRAKTIKOS SLAUGOS STUDIJŲ STUDENTŲ AKTYVAUS ĮSITRAUKIMO Į SAVARANKIŠKŲ DARBŲ RENGIMĄ PRIELAIDOS

Dalė Smaidžiūnienė, Vilma Rastenienė

Kauno kolegijos Medicinos fakultetas

Raktažodžiai: savarankiškas darbas, slaugos studijos, edukaciniai ir organizaciniai savarankiškų darbų atlikimo aspektai.

Santrauka

Pagrindinis mokymo institucijų, rengiančių slaugos specialistus uždavinys – rengti aukštos kvalifikacijos slaugos specialistus, atitinkančius Europos Sąjungos ir šalies bei regiono darbo rinkos poreikius. Šiuolaikinio mokymo proceso tikslas yra gebėjimas savarankiškai ieškoti žinių, jas kritiškai vertinti, sisteminti, gebėti taikyti profesinėje veikloje. Tyrimo tikslas - atskleisti bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentų požiūrį į savarankiškų darbų edukacinius, organizacinius aspektus bei išryškinti veiksnius, įgalinančius studentus aktyviai įsitraukti į savarankiškų darbų rengimą, siekiant reikiamų profesinių žinių. Tyrimas atskleidė edukacinius aspektus, motyvuojančius studentus aktyviai įsitraukti į savarankiškų darbų rengimą: savarankiško darbo sąsajos su būsima profesija, parama studentui, savarankiškų darbų užduočių integracija tarpdisciplininio požiūriu, pagalba pasirenkant savarankiško darbo temą, lankstus dėstytojo požiūris į savarankiško darbo temas, grupės pasirinkimą, grįžtamojo ryšio suteikimas. Dėstytojai studijų eigoje turėtų didesnę dėmesį skirti savarankiško darbo atlikimo eigai, komunikacijai su studentu, studentų grupėmis, atliekant grupinį savarankišką darbą, bendradarbiauti sprendžiant studentams aktualius klausimus.

Įvadas

Slaugytojo profesija Europos valstybėse ir Lietuvoje per pastaruosius kelis dešimtmečius patyrė pokyčius specialistų rengimo, slaugos praktikos, profesinės reguliacijos ir judėjimo laisvės srityse, teikiant slaugytojo veiklai autonomiškumo, priskiriant atsakomybę už sergamumo ir mirtinumo mažinimą, sveikatos ugdymą ir palaikymą, mokslo

ir praktikos įrodymais grįstų slaugos profesinių sprendimų priėmimą. Slaugos specialistai teikia ne tik įvairiapuses bendrosios praktikos slaugos paslaugas, bet ir sveikatos mokymo paslaugas pacientui bei jo šeimai. Sveikatos priežiūros sistemoje aktualiais tampa pokyčių ir lyderystės aspektai, kurie yra glaudžiai susiję su grupės dinamikos ir komandos procesu, reikalauja novatoriškumo, lyderio charizmos, intelektinės stimuliacijos, tobulinti klinikinės priežiūros procesų valdymą, kuris lemia kokybiškas sveikatos priežiūros paslaugas.

Šiandieną tradicinę mokymo(si) sampratą aukštosiose mokyklose keičia šiuolaikinė – konstruktyvistinė mokymosi paradigma, apibūdinanti mokymąsi kaip procesą, apimančią studento mąstymo, jausmų, suvokimo bei elgesio kokybinius pokyčius ir išryškinanti jo gebėjimą matyti, patirti ir suprasti realiaame pasaulyje vykstančius procesus, galimybę pačiam kurti individualų žinojimą, mąstyti ir vertinti savo asmeninį augimą [2]. Šiuolaikinio mokymo proceso tikslas yra ne žinių kaupimas, o gebėjimas savarankiškai ieškoti žinių, jas kritiškai vertinti, sisteminti ir vartoti kasdieninėje veikloje. Šiems gebėjimams ugdyti svarbiausiu metodu tampa savarankiškas darbas [6].

Lietuvos aukštojo mokslo institucijose parengiant ir įgyvendinant Europos kreditų kaupimo ir perkėlimo nacionalinę koncepciją yra pradėta taikyti „Tuning Educational Structures in Europe“ projekto įtvirtinta ECTS metodika. ECTS yra į besimokantįjį orientuota sistema, nes ji studijų programų kūrimo ir vykdymo procese padeda institucijoms akcentuoti besimokančiojo poreikius ir lūkesčius. Į besimokantįjį orientuotos studijos reikalauja, kad studijuojantysis atsidurtų studijų programų kūrimo ir vykdymo proceso centre, atliktų savarankiškas užduotis ir suteikia jam daugiau galimybių rinktis studijų turinį, būdą, trukmę bei jų vietą [7]. Įvairiose mokslo institucijose bei studijų srityse/kryptyse mokymo(si) veiklos gali skirtis, tačiau viena iš veikų, kurios reikia sėkmingam edukacinio komponento baigimui, yra paties studento savarankiškas indėlis, siekiant pasirinkto tikslo.

Savarankiškas darbas studijų procese yra siektinas tiks-

las, darbo forma ir mokymosi metodas [8]. Savarankiškas darbas padeda pasiekti žinių, mokėjimų ir įgūdžių lygį, kuris yra būtinas konkrečiai užduočiai atlikti, ugdo gebėjimą vertinti, analizuoti, apibendrinti teorinę medžiagą, pateikti išvadas, ugdo savarankiško darbo įgūdžius, kūrybiškumą, saviraišką, ugdo bendrąsias ir specialiąsias kompetencijas [4]. Savarankiškas darbas padeda lavinti kritinį, analitinį, refleksyvųjį mąstymą, plėtoti protavimo autonomiją, padeda išsiugdyti gebėjimą suvokti ir susidoroti su kompleksinėmis problemomis, adekvačiai įvertinti situacijas bei imtis tinkamų sprendimų [11].

ECTS skatina programas sudaryti pagrįstai, realiai, numatant studentų laiko sąnaudas studijų siekiniams pasiekti [7]. Studijuojant slaugą, svarbiausia yra išmokyti praktinių įgūdžių, tačiau, kadangi medicinoje nuolat viskas keičiasi, labai svarbu ir išmokyti ieškoti informacijos, susijusios su pasirinkta profesija, gebėti šią informaciją analizuoti, sisteminti, taikyti naujai įgytas žinias slaugos praktikoje. Savarankiškas darbas lavina šiuos įgūdžius.

ECTS suteikia mokymo institucijoms laisvę kuriant programas, bet kartu skatina siekti kokybiško studijų organizavimo [7]. Studentų savarankiško darbo kokybės gerinimo priemonės: aktualizuoti studentų savarankiškų darbų užduotis, numatyti studijų profesionalizaciją ugdančias užduotis ar jų komponentes (grupinio darbo, probleminio mokymo, projekcinio darbo ir pan.). taip pat ir interaktyvias studijų užduotis, savarankiško darbo užduočių reguliarius atnaujinimas (kas 2-3 m.), skatinti studentų savarankiško darbo savęs įsivertinimą, diferencijuoti savarankiško darbo užduotis (referatai, analitiniai darbai, tyrimai, projektai ir kt.), diferencijuoti savarankiško darbo užduotis atsižvelgiant į studentų išsilavinimo įvairovę, skatinti, kad savarankiški darbai būtų aptariami seminaruose, pratybose ir t.t., aukštesnėse studijų pakopose labiau individualizuoti savarankiško darbo užduotis [4].

Be abejonės, informacijos, reikalingos savarankiškam darbui atlikti, paieška užima daug studentų laiko, todėl dėstytojo pareiga būtų apskaičiuoti galimas laiko sąnaudas ir tinkamai pateikti savarankiško darbo užduotis. Slaugos studentams pateikiami savarankiški darbai turi atitikti studijų programos tikslus bei padėti pasiekti slaugytojo kompetencijas.

Slaugos studijų savarankiško darbo tikslai galėtų būti formuojami, kaip ir kitose studijų kryptyse, pagal studijų trukmę, kuo ilgiau studijuojama, tuo sudėtingesni savarankiško darbo tikslai. Pvz.: pirmame kurse siekiama pagilinti dalyko žinias, skatinti gilintis į kai kuriuos studijuojamo dalyko klausimus, ugdyti gebėjimą naudotis informacijos šaltiniais, formuoti surinktų duomenų palyginimo įgūdžius, formuoti medžiagos apibendrinimo ir išvadų teiki-

mo įgūdžius, o trečiame kurse siekiama formuoti gebėjimą įvertinti ir išskirti teigiamas, neigiamas ir kitas nagrinėjamos temos ypatybes, formuoti apibendrinimo, analizės, vertinimo ir išvadų teikimo įgūdžius, pagilinti dalyko žinias, formuoti aprašomo objekto dalykinio turinio analizės įgūdžius, pateikiant vertinimus ir apibendrinančias išvadas, formuoti įvertinimo gebėjimus, gilinantį į nagrinėjamos temos ypatumus, formuoti analizės, vertinimo ir modeliavimo įgūdžius [4]. Studentų atliekamas praktinis savarankiškas darbas turėtų remtis kuo įvairesniais objektyviais informacijos šaltiniais. Toks savarankiškas darbas praktiškai gali būti tapatus probleminiam mokymuisi, kuris vyksta kritinio ir kūrybinio mąstymo dėka [8].

Savarankiško studijavimo organizavimas kelia daug klausimų ir diskusijų dėstytojams: kaip pateikti savarankišką darbą taip, kad studentai pasiektų studijų tikslus, kaip paskaičiuoti savarankiško darbo atlikimo laiko sąnaudas, kaip sudominti studentus ir padėti jiems aktyviai įsitraukti į savarankiškas studijas, kaip padaryti taip, kad užduotys nebūtų vienodos, bet būtų įdomios ir naudingos, kaip pasiekti gerą savarankiškų darbų kokybę bei kitus klausimus. Lietuvoje šias temas nagrinėja V. Žydzūnaitė, M. Teresevičienė, G. Gedvilienė, A. Pečiūrienė, D. Bulvienė ir kt. autoriai.

Dažnai dėstytojai pateikia grupines savarankiško darbo užduotis. Savarankiškos užduoties atlikimas grupėje - tai savo vaidmens atlikimas ir pasidalijimas atsakomybe su kitais studentais, tačiau studentai nelinkę įsigalinti atsakomybei už laiko valdymą ir numatytų taisyklių laikymąsi, todėl dėstytojas turi sumotyvuoti studentus, atlikti stebėseną, kontrolę, teikti pagalbą, konsultacijas. Jei darbas grupinis būtina išlaikyti vaidmenų lygiavertiškumo balansą [12].

Vertinant studento darbo krūvį sunkiausia apskaičiuoti savarankiško darbo kiekį, kuris labai priklauso nuo konkretaus dalyko ir jo problematikos sudėtingumo. Laikas būtinas efektyviam mokymuisi kiekvienam studentui yra individualus ir priklauso nuo daugelio veiksnių: studento gabumų, pasiruošimo ir motyvacijos, turimų žinių, mokymo kokybės, suteikiamų patarimų rekomendacijų ir pan. Literatūroje išskiriamos kontrolės formos atliekant savarankiško darbo užduotis: dėstytojo kontrolė, studentų tarpusavio kontrolė bei savikontrolė [3].

Kalbant apie savarankiško mokymosi poveikį bei tiesioginę naudą besimokantiems, reikėtų pabrėžti, kad nauda yra: pagerėję mokymosi rezultatai, didesnė besimokančiojo motyvacija ir pasitikėjimas, didesnis studentų supratimas apie galimus apribojimus ir gebėjimas juos valdyti, o grupinis savarankiškas darbas skatina socialinį besimokančiųjų įsitraukimą į užduoties atlikimą. Naudingi studijų procesui išoriniai ir vidiniai veiksniai: išoriniai veiksniai apima stipraus ryšio tarp mokytojų ir besimokančiųjų kū-

rimą, kuris sudaro palankias sąlygas individualiam kompetencijų įgijimui ir tobulinimui, o vidiniai veiksniai yra pažinimo įgūdžių, tokių kaip dėmesio, atminties, problemų

sprendimo, metakognityvinių įgūdžių, susijusių su mokymosi proceso suvokimu, afektyvinių įgūdžių, susijusių su jausmais ir emocijomis tobulinimas [1].

1 lentelė Bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentų nuomonė apie savarankiškiems darbams keliamus reikalavimus

Kategorijos	Subkategorijos	Autentiški studentų pasisakymai	Kartotinių skaičius
Reikalavimai apimčiai ir turiniui	Aiškūs reikalavimai	„Dauguma dėstytojų pateikia aiškius reikalavimus savarankiškam darbui“ „...nurodo naudoti ne mažiau nei penkis literatūros šaltinius, neleidžia naudoti internetinių lietuvių kalba...“	78
	Neaiškūs/nevienodi reikalavimai ir vertinimas	„Ne visi dėstytojai išaiškina ko iš tiesų reikalauja, dėstytojų reikalavimai labai skiriasi“ „...nuo dėstytojo priklauso, dalis dėstytojų reikalavimų nepateikia“ „...griežtos struktūros nereikalauja, tačiau po to griežtai vertina“ „pirmam kurse nereikėjo dėti literatūros šaltinių slaugos plane, trečiam kurse nevertino, kai jų nebuvo, reikėjo perdaryti“	38
	Per sudėtinga užduotis	„Vieni dėstytojai užduoda lengvai ir aiškiai suprantamus dalykus, kiti – užduoda tokius, su kuriais sunku susidoroti“ „Yra tekę prašyti dėstytojo pakeisti užduotį, nes neradau literatūros ir ji buvo man per sunki“	9
	Literatūra ir literatūros šaltinių skaičius	„...dauguma: 12 lapų, 3-5 šaltiniai, šaltiniai ne internetiniai, g. b. 1 internetinis“ „Pirmame kurse literatūros reikalavimai nedideli, bet antrame ir trečiame jie vis griežtėja: 3 kurse pareikalavo skaidrės ir tekste sudėti šaltinius“ „Naudojuosi daugeliu literatūros šaltinių, nes viename sunku rasti reikiamos medžiagos“ „Kai kurie dėstytojai reikalauja ne kiekybės, bet kokybės, neleidžia naudoti lietuviškų internetinių šaltinių, kurie yra nepatikimi“	35
Profesiniai reikalavimai	Darbas turi būti siejamas su būsima profesija Darbas gali būti nesiejamas su būsima profesija	„dauguma dėstytojų reikalauja slaugos“ „kai kurie dėstytojai nereikalauja slaugos <...> rašai ir net pats nesupranti ką, ir kam rašai“ „nematau prasmės daryti nereikalingus darbus“	50
Plagiatai		„sužinojom jau pirmam kurse sąvoką plagiatą, tačiau, kas tai yra iš tikrųjų supratom tik trečiame“	3

Užsienio literatūroje ieškant informacijos apie savarankiško studijavimo organizavimą pastebėjome, kad mokymo institucijos skiria daug dėmesio padedant studentui įsitraukti į studijas, taip pat mokymosi institucijų tinklalapiuose dažnai pateikiama informacija, nuorodos, videomedžiaga ar kita pagalba, padedanti studentui savarankiškai studijuoti. Studentams reikalinga pagalba ne tik atliekant konkrečias užduotis, o apskritai pradedant studijas jiems reikia pristatyti studijų strategijas, nes besimokydami studentai dažniausiai (83,6 proc.) pasirenka neefektyvias mokymosi strategijas, tokias kaip teksto skaitymas ir retai naudoja efektyvias strategijas – praktinio pritaikymo galimybes (42,9 proc.), studijuoti kartu su kitais studentais (26,5 proc.) ar praktiškai prisiminti bei pasitikrinti savo žinias (10,7 proc.) [5,10].

Kaip įgalinti studentus norėti savarankiškai studijuoti, gauti optimalią naudą iš savarankiškų darbų? JAV atlikti tyrimai parodė, kad reikia leisti studentams savarankiškai pasirinkti savo mokymosi veiklą ir patiems nusistatyti savo mokymosi tikslus, anot JAV mokslininkų, taip pat svarbu, kad mokymo institucijoje būtų vieninga ugdymo strategija, kuri parodo studentams savarankiško mokymosi galimybes ir naują požiūrį į mokymąsi [9].

Darbo tikslas – atskleisti bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentų požiūrį į savarankiškų darbų edukacinius, organizacinius aspektus bei išryškinti veiksniai, įgalinančius studentus aktyviai įsitraukti į savarankiškų darbų rengimą, siekiant reikiamų profesinių žinių.

Tyrimo metodai ir kontingentas

Mokslinės literatūros analizė, grupinės diskusijos metodas, anketinė apklausa, kokybinė turinio analizė.

Pirmą tiriamųjų grupę sudarė 82 pirmo kurso slaugos studijų studentai, penktadalis šių studentų turėjo studijų patirties kitose srityse. Antrą tiriamųjų grupę sudarė 12 trečio kurso studentų, vienas jų turėjo studijų patirties kitose studijų kryptyse. Pirmo kurso studentams buvo pateikta anketa, o trečio kurso studentams buvo pritaikytas grupinės diskusijos metodas.

Tyrimo rezultatai

Tyrimo metu siekėme išsiaiškinti, kokius reikalavimus studentų požiūriu savarankiškiems darbams kelia dėstytojai? Tyrimas atskleidė, kad dažniausiai keliami reikalavimai yra savarankiškų darbų apimčiai ir turiniui. Remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, kad ne visuomet dėstytojai, pateikdami savarankiško darbo reikalavimus, reikalauja pateikti naudotos literatūros sąrašą tekste arba/ir savarankiško darbo pabaigoje – „pirmame kurse nereikėjo dėti literatūros šaltinių slaugos plane“ bei ne visi dėstytojai reikalauja sieti savarankišką darbą su slaugytojo profesija. Studentai nepalankiai vertina savarankiško darbo užduotis, jeigu savarankiškas darbas nėra siejamas su slaugytojo profesija „...rašai ir net pats nesupranti ką, ir kam rašai“, jei dėstytojas „griežtos struktūros nereikalauja, tačiau po to griežtai vertina“, jei užduotis, studento požiūriu, yra per sunki: „...sunku susidoroti“, „neradau literatūros“. Bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentų nuomonė apie savarankiškiems darbams keliamus reikalavimus pateikiama 1 lentelėje.

Tyrimu siekėme išsiaiškinti, kaip bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentai vertina studentams pateikiamų darbų tikslumą? Didžioji dalis studentų teigiamai vertina savarankiškus darbus, kaip mokymo/si metodą, kadangi savarankiški darbai „padeda įsigilinti į dalyką ir juo labiau pasidomėti“. Studentai įžvelgia savarankiškų darbų tiesioginę naudą įgyjant papildomas bendrąsias ir profesines žinias bei įgūdžius, teigia, jog savarankiški darbai skatina domėtis naujovėmis, ugdo kūrybiškumą. Tačiau jei savarankišką darbą studentas atlieka nesąžiningai arba atmestinai, tuomet šis darbas, anot studentų, „...darbas lygus nuliui“. Respondentų nuomonė apie savarankiškų darbų rengimo tikslumą atsispindi 2 lentelėje.

Studijų dalykų savarankiško darbo užduočių skaičius paprastai turi būti lygus $n-1$, kur n yra studijų dalyko kreditų skaičius [4]. Studijų procese studentai pažymi, kad yra apkrauti didelio savarankiškų darbų skaičiaus, todėl dalį savarankiškų darbų dėstytojai galėtų apjungti, jei tai būtų įmanoma tarpdisciplininio požiūriu. Respondentams buvo užduotas klausimas apie tarpdisciplininį ryšių užtikrinimą, atliekant savarankiškus darbus, studijų procese. Visi respondentai teigė, kad neatliko nei vieno darbo, apimančio 2 dalykus: „taip turėjo būti su informatika, bet dėl nepaaiškinamo dėstytojos užsispyrimo neleido su profesija susijusių dalykų suformuoti“, „mums neįdomu rašyti apie traktorius“, „farmakologiją gal reiktų susieti su terapija, o pasirinkamų dalykų darbus ir informatiką susieti su būsi-

2 lentelė Bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentų nuomonė apie savarankiškų darbų rašymo tikslumą

Kategorijos	Subkategorijos	Autentiški studentų pasisakymai	Kartotinių skaičius
Gaunama žinių ir įgūdžių	Savarankiškumo įgūdžiai	“Savarankišką darbą rašau dėl naujų žinių ir įgūdžių įgijimo, padeda tapti savarankiškiems”	78
	Gilesnės žinios	“Padeda įsigilinti į dalyką ir juo labiau pasidomėti”	
Naujos idėjos	Problemų sprendimas	“Atrandama naujų idėjų sprendžiant problemas, galimybė išsakyti savo požiūrį”	45
	Nauja informacija	“Esi priverstas ieškoti, domėtis nauja informacija”	
Profesinė nauda	Literatūros analizės patirtis	“Padeda plačiau analizuoti literatūrą, kurią galima pritaikyti bendraujant su pacientu”	12
Betikslis darbas		“Jei tą darbą padarei sąžiningai, tai naudos visada yra, bet jei nusikopinai, tai tas darbas lygus nuliui” “Man jie daug naudos neduoda”	10

ma profesija”.

Darbo susiejimas su būsima profesija atsispindi studentų pasisakymuose: trys dešimtadaliai pirmakursių ($N = 82$) studentų (32,9 proc.) įžvelgia, jog savarankiški darbai dažnai gali būti praktiškai pritaikomi slaugos praktikoje, trečiakursiai savarankiškus darbus vertino palankiau: visi (100 proc.) teigė, kad savarankiškus darbus galima pritaikyti praktikoje, anot studentų „nebūtinai savo atliktą darbą gali pritaikyti, gali pasinaudoti kitų surinkta informacija ir pritaikyti“ (1 pav.).

Dauguma pirmakursių ir visi trečio kurso studentai pagėdavo, kad savarankiškas darbas būtų siejamas su pasirinkta profesija.

Studentams pateiktas klausimas – kas sudomina ir motyvuoja juos rašyti savarankiškus darbus? Iš studentų pasisakymų galima išskirti šiuos dalykus, kurie sudomina studentus: „įdomi darbo tema“, „kai pats studentas pasirenka savarankiško darbo temą“, noras gauti gerą pažymį, siekis neprarasti finansuojamos studijų vietos, matoma nauda ir

1 pav. Bendrosios praktikos slaugos studentų nuomonė apie savarankiškų darbų pritaikymą slaugos praktikoje

noras įgyti naujų žinių studijuojamo dalyko srityje. Taip pat studentus motyvuoja tai, jei parašomas puikus savarankiškas darbas ir pristatymo metu susidomėję klausia ir bendrakursiai: „motyvuoja kai jauti, kad padarei tikrai gerai, smagu kai kitiems smagu klausyti“. Studentams tampa neįdomu jei: neįdomi ar per sunki tema, dėstytojas paskiria temą ir esant reikalui neleidžia pasikeisti, mažai žinai apie tą dalyką (su profesija mažai siejasi).

Slauga ne visuomet yra konkretus darbas, ypač pradedant dirbti šį darbą, sunku dirbti su pacientais, kurie visada skundžiasi, dažnai yra nepatenkinti ar kuriems pastoviai ką nors skauda. Dažnai slaugytojas turi kūrybingai žvelgti į konkrečią situaciją ir rasti individualų sprendimą kiekvienam pacientui. Tyrimo metu bandėme išsiaiškinti, kas skatina studentų kūrybiškumą, rašant savarankiškus darbus. Iš studentų pasisakymų galima daryti prielaidą, kad studentams sunku žvelgti kūrybiškai, retas kuris geba pats ką nors įdomaus pasiūlyti ar pasirinkti. Studentams reikalinga dėstytojo parama šioje srityje, studentams trūksta kūrybingumo pasirenkant temą bei pristatant savarankiškus darbus „sunku pasirinkti temą <...> mes nemokam pateikt, apipavidalinti darbus“. Anot studentų, kūrybingumą/kūrybingumo stoką veikia: laikas, kompiuteriniai įgūdžiai, dėstytojo reikalavimai. Tačiau kai kurie tyrimo dalyviai teigė, kad „trūksta kūrybingumo iš dėstytojų pusės parenkant užduotis, kai kurie dėstytojai duoda atmetinai“, „...prievartinis studentų įtraukimas ypač jaučiamas 1 kurse“.

Tyrimo metu išryškėjo studentų patirtys, susiję su lankstumu užduodant savarankiškus darbus: „kai kurie dėstytojai žiūri lanksčiai, bet dalis neleidžia pakeisti temos, pasirinkti grupės narius, rašyti savarankišką darbą grupėje ar vienam“, daugumos tiriamųjų nuomone, „gerai būtų pačiam rinktis temą, bet, kad gaires duotų dėstytojas“.

Studentų nuomone, daugeliu atvejų, jei studentai kreipiasi į dėstytoją „dėstytojai suteikia pagalbą, nurodo dažniausiai atliekamas savarankiškų darbų klaidas“, tačiau „dauguma stengiasi individualiai nesikreipti į dės-

tytoją, nes buvo atvejų kai nepadėjo rasti literatūros“.

Kaip studentai vertina savo atliktus savarankiškus darbus: didžioji dalis pirmo kurso studentų teigiamai vertina dėstytojo įvertinimą – „dėstytojo įvertinimas dažnai sutampa su mano įsivertinimu“. Diskusijos metu dauguma trečio kurso studentų vengė kalbėti šia tema, tačiau keletas studentų teigė, kad „kartais jaučiamės neįvertinti, bet bijom prašyti dėstytojo pakelti pažymį“, tai parodo, kad dažniausiai trūksta bendradarbiavimo, diskusijų ir kontakto su dėstytoju. Viena studentė papasakojo atvejį, kai dėstytoja prašė dar padirbėti prie darbo, o vėliau „pamiršo ir nepakėlė pažymio taip ir likau nusivylusi“.

Tyrimas atskleidė, kad daugumai studentų yra labai svarbus grįžtamasis ryšys studijų procese: „mums svarbu žinoti savo klaidas“, „parašiau darbą atidaviau, nesupratau ką padariau ne taip ir dabar dar nežinau...“. Studentai įvertinti žemesniu balu nei tikėjosi ir negavę paaiškinimo iš dėstytojo apie atliktas klaidas, negali suprasti savo darbo vertinimo „negaunam grįžtamojo ryšio, negalime suvokti įvertinimo“.

Tyrimu siekėme išsiaiškinti, ar pasitaiko nesąžiningumo atvejų atliekant savarankiškus darbus? Daugiau nei dešimtadalis (13,8 proc.) studentų nurodė, kad pasitaikė atvejų, kai savarankiški darbai buvo atliekami nesąžiningai. Tyrimo duomenimis, nedidelė dalis (2,1 proc.) pirmakursių (N= 82) pažymėjo, kad savarankiškus darbus dažnai atlieka nesąžiningai (2 pav.).

Anot trečiakursių nesąžiningai atlikti savarankiški darbai „teikia mažai naudos, nes būna copy/paste“. Iš keleto pirmakursių atsakymų galima daryti prielaidą, kad studentai nesąžiningai naudoja literatūros šaltinių „prirašymą“: „nesuprantu kam tų knygų turi būti daug, vis tiek rašai iš vienos, o kitus šaltinius sukuri“. Nedidelė dalis (16,6 proc.) studentų trečiakursių, dalyvavusių diskusijoje, prisipažino, jog pirkė savarankiškus darbus 1 kurse, nes „spaudė laikas, nebuvo dėstytojų paramos“, „nematėme praktinės naudos“, „nemokėjome padaryti tai pirkom“.

2 pav. Bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentų nuomonė apie nesąžiningai atliktus savarankiškus darbus

3 pav. Bendrosios praktikos slaugos studijų programos studentų naudojimas studijų vietoje esančiomis internetinėmis erdvėmis savarankiško darbo rašymui

Tačiau visi trečiakursiai teigė, kad „trečiame kurse studentai darbų neperka, juos daro patys“.

Tyrimu siekėme atskleisti organizacinius savarankiškų darbų atlikimo aspektus: dėstytojo, studento ir mokymosi institucijos požiūriu. Nustatyta, kad dažniausiai savarankiško darbo užduotis dėstytojui pateikia iš karto prasidėjus ciklui. Pirmakursiai literatūrą pradeda rinkti iš karto dėstytojui pateikus savarankiško darbo užduotis, tačiau teksto surinkimas, pristatymo rengimas paliekamas paskutinei savaitei. Trečiakursiai savarankišką darbą dažniausiai pradeda rašyti likus mėnesiui iki savarankiško darbo pristatymo termino, ir tik viena trečiakursė pažymėjo, kad darbą pradeda likus savaitei ar kelioms dienoms iki savarankiško darbo pateikimo termino bei viena trečiakursė teigė savarankišką darbą atlieka iš karto gavus užduotį.

Tyrimo metu buvo svarbu išanalizuoti studentų požiūrį apie bibliotekos paslaugas: didesnė dalis (84,1 proc.) pirmo kurso studentų biblioteka yra patenkinti, tačiau mieliau skaito ir naudoja internetu namuose. Apibendrinus trečio kurso studentų pasisakymus, galima daryti prielaidą, kad dažniausiai studentai biblioteka naudoja dėstytojų nurodymu, o ne patys siekdami daugiau sužinoti: „savo noru niekas neskaito, tik savarankiškiems darbams, o mokymosi tikslu retai, <...> internetu patogiau...“. Visi trečio kurso studentai teigė, kad „nemokame naudotis duomenų bazėmis bibliotekoje, galėtų padėti kas nors, būtų žmogus, kuris parodytų, o gal tai galėtų daryti ir informatikos dėstytoja“. Tyrimas atskleidė, kad studijų vietoje esančiomis internetinėmis erdvėmis savarankiško darbo rašymui studentai naudoja retai (3 pav.).

Kadangi didesnę dalį grupinių savarankiškų darbų studentai atlieka namuose, galima daryti prielaidą, kad atlikdami grupinius darbus studentai mažai komunikuoja tarpusavyje tiesiogiai.

Išvados

1. Tyrimas atskleidė edukacinius aspektus, motyvuojančius studentus aktyviai įsitraukti į savarankiškų darbų rengimą: savarankiško darbo sąsajos su būsima profesija, parama studentui visuose savarankiškų darbų atlikimo etapuose, savarankiškų darbų užduočių integracija tarpdisciplininio požiūriu, pagalba pasirenkant savarankiško darbo temą, lankstus dėstytojo požiūris į savarankiško darbo temos, grupės pasirinkimą, grįžtamojo ryšio suteikimas. Svarbūs aspektai, skatinantys studentų nesąžiningumą pirmame kurse, neatsakingai bei neapgalvotai dėstytojo pateikta užduotis, nepateiktos užduoties atlikimo gairės, paramos studentui stoka.

2. Tyrimo duomenimis, tik nedidelė dalis studentų savarankišką darbą rašyti pradeda iš karto dėstytojui pateikus užduotį, didžioji dalis pirmakursių savarankišką darbą atlieka paskutinę savaitę, dauguma studentų atlikdami savarankiškus darbus nesinaudoja internetinėmis erdvėmis, esančiomis mokymo įstaigoje, mažai komunikuoja tarpusavyje tiesiogiai, rašydami grupinius savarankiškus darbus. Studentams reikalinga bibliotekos darbuotojų ir/ar informatikos dėstytojo pagalba naudojantis duomenų bazėmis. Apibendrinus tyrimo duomenis galima daryti prielaidą, kad studentai atlikdami savarankišką darbą susiduria su bendradarbiavimo stoka. Dėstytojui, paskyrę savarankišką darbą, studijų eigoje turėtų dažniau aptarti savarankiško darbo atlikimo eigą, komunikuoti su studentu, studentų grupėmis, atliekant grupinį savarankišką darbą, spręsti studentams aktualius klausimus.

Literatūra

1. Bill Meyer, Naomi Haywood, Darshan Sachdev, Sally Faraday. Independent learning: Literature review 2008.
2. Bubnys R., Reflektyvaus mokymo(si) metodų diegimo aukštojoje mokykloje metodika: refleksija, kaip besimokančiųjų asmeninės ir profesinės raidos didaktinis metodas, 2012.
3. Budrienė S., Gefenas V. Studento darbo krūvio įvertinimas, 2011.
4. Bulavienė D, Jurkšaitienė N. Metodiniai patarimai savarankiškiems darbams rengti, 2010.
5. Daniel Willingham. Jeff Karpicke. The results on the study strategies of students at Washington University in St. Louis. 2009. Prieiga per internetą. <http://www.danielwillingham.com/1/post/2012/03/students-should-be-taught-how-to-study.html> Žiūrėta: 2014-01-08
6. Marcinkevičienė V., Mikalauskiene B., Liutkevičienė M. Filosofijos dalyko savarankiško darbo efektyvumas ir nauda technologinės krypties studijų programoms, 2010.
7. Markevičienė R., Račkauskas A. ECTS – Europos kreditų kaupimo ir perkėlimo sistema. Istorija. Diegimas. Problemos, 2011.
8. Pečiūrienė A., Radlinskaitė R., Žvinakevičienė D. Savarankiškas darbas profesinio bakalauro studijų procese, 2010.
9. Research for Teachers. Raising achievement through group work. Prieiga per internetą. <http://www.tla.ac.uk/site/SiteAssets/RfT1/06RE034%20Raising%20achievement> Žiūrėta: 2014-01-09
10. Self- study Guide, Commission on Institutions of Higher Education, England Association of Schools and Colleges, Revised, 2013, <http://cihe.eosc.org>. Žiūrėta: 2014-01-09
11. Žiliukas P., Lepaitė D. Studijų kryptų aprašų skirtingoms pakopoms kūrimo metodika, Studijų kokybės vertinimo centras, 2012.
12. Žydzūnaitė V., Teresevičienė M., Gedvilienė G., Klimavičienė I. Savarankiškas mokymasis aukštojoje mokykloje: dėstytojų patirtys, 2013.

**THE ASSUMPTIONS OF ACTIVELY INVOLVING
GENERAL PRACTICE NURSING STUDENTS IN SELF-
DEPENDENT WORK PREPARATION**

D. Smaidžiūnienė, V. Rastienė

Key words: self-dependent work, nursing studies, educational and organizational self-dependent work making.

Summary

The main problem of learning institutions that prepare future nursing specialists is to prepare specialists who will get high qualification that correspond to European Union and the country's job market needs. The goal of modern education process is the ability to look for attainment, to know how to use, estimate, judge and organize the gained knowledge and to be able to use it in practice. The aim of this essay is to reveal the approach of general practice nursing students to self-dependent work, its educational and organizational aspects and also to show the elements that make students get involved in organizing self-dependent work

in order to gain the professional knowledge that is necessary in practice. The essay revealed the educational aspects that motivate students to get involved in organizing self-dependent work actively: self-dependent work that involves getting knowledge for future profession, sustentation for student, interdisciplinary integration of self-dependent tasks, assistance in choosing the subject of self-dependent project, flexible lecturer's approach to self-dependent project subjects, choice of groups, giving the reversionary ligament. During the studying process lecturers should pay more attention to the course of self-dependent work, communication with student and student groups, collaborate when solving the problems that are common for students.

Correspondence to: dale.smaidziuniene@go.kauko.lt

Gauta 2014-08-26